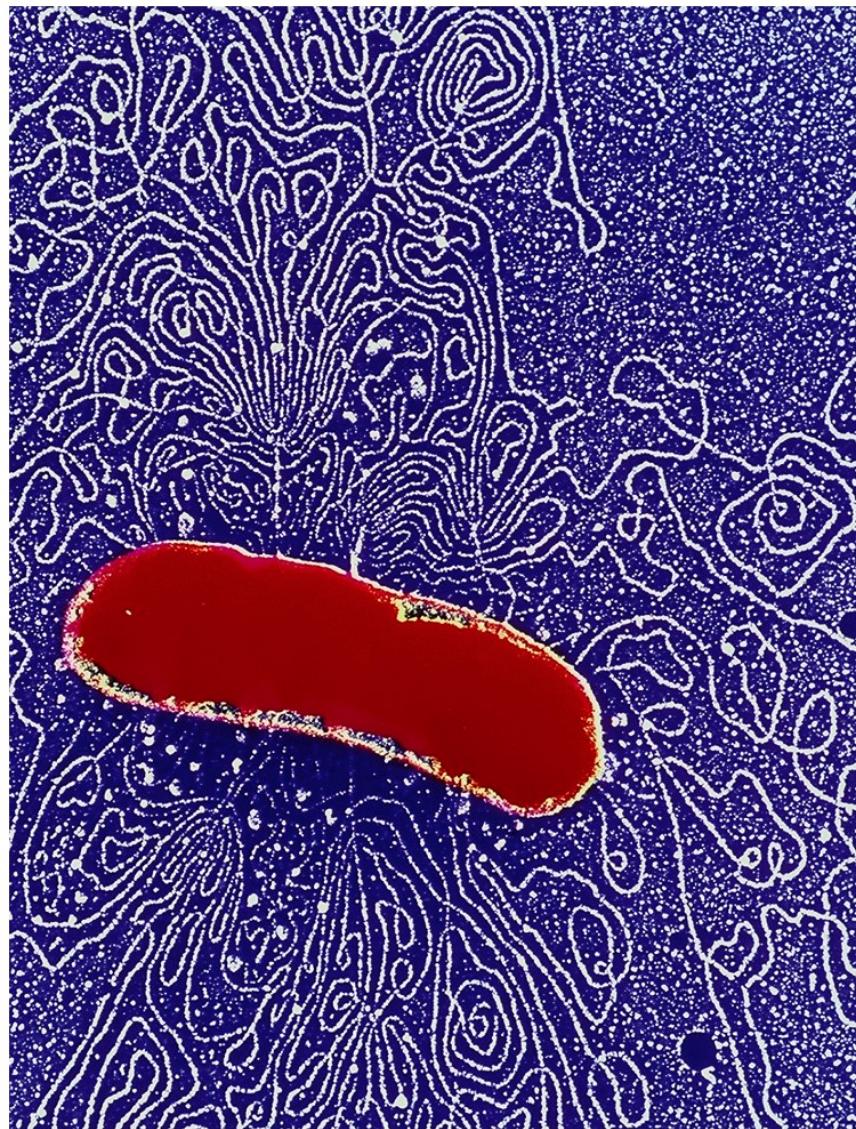
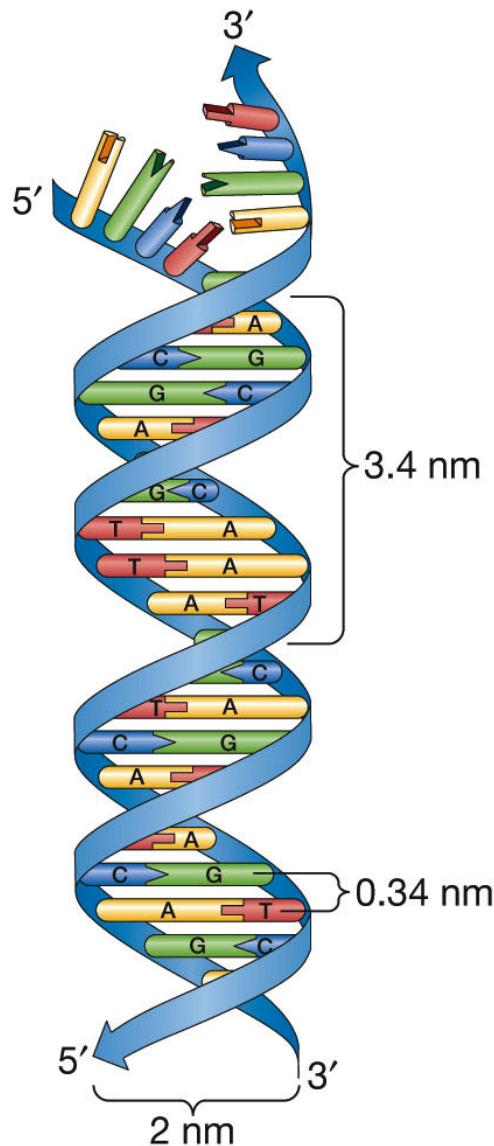

DNA a jej úloha v dedičnosti: rekapitulácia

Mechanizmus replikácie DNA

“It has not escaped our notice that the specific pairing we have postulated immediately suggests a possible copying mechanism for the genetic material.”

For example:

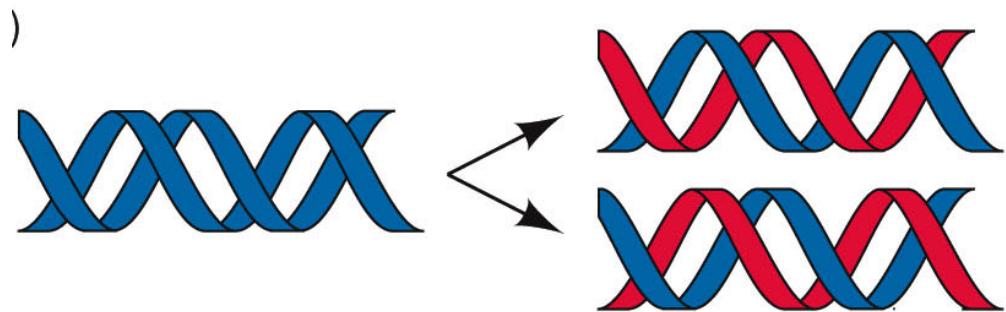
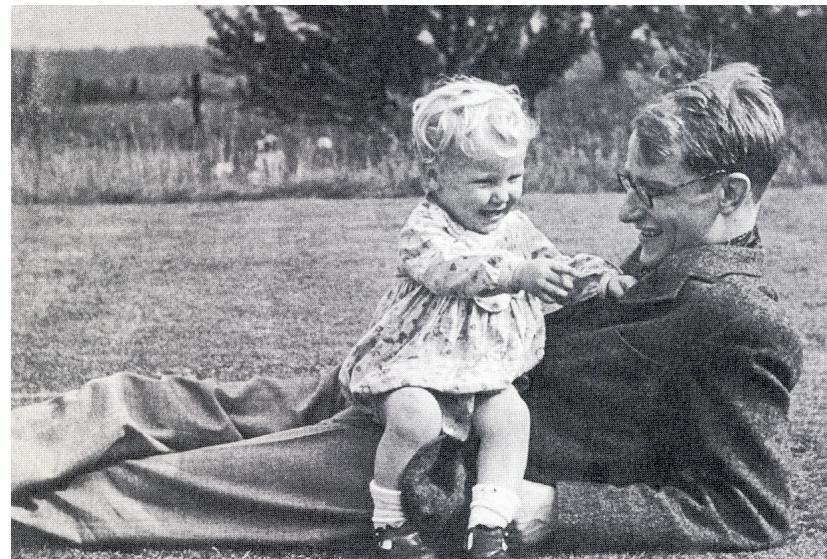
A - T
T - A
C - G
A - T
G - C
T - A
T - A

✓ chains separate

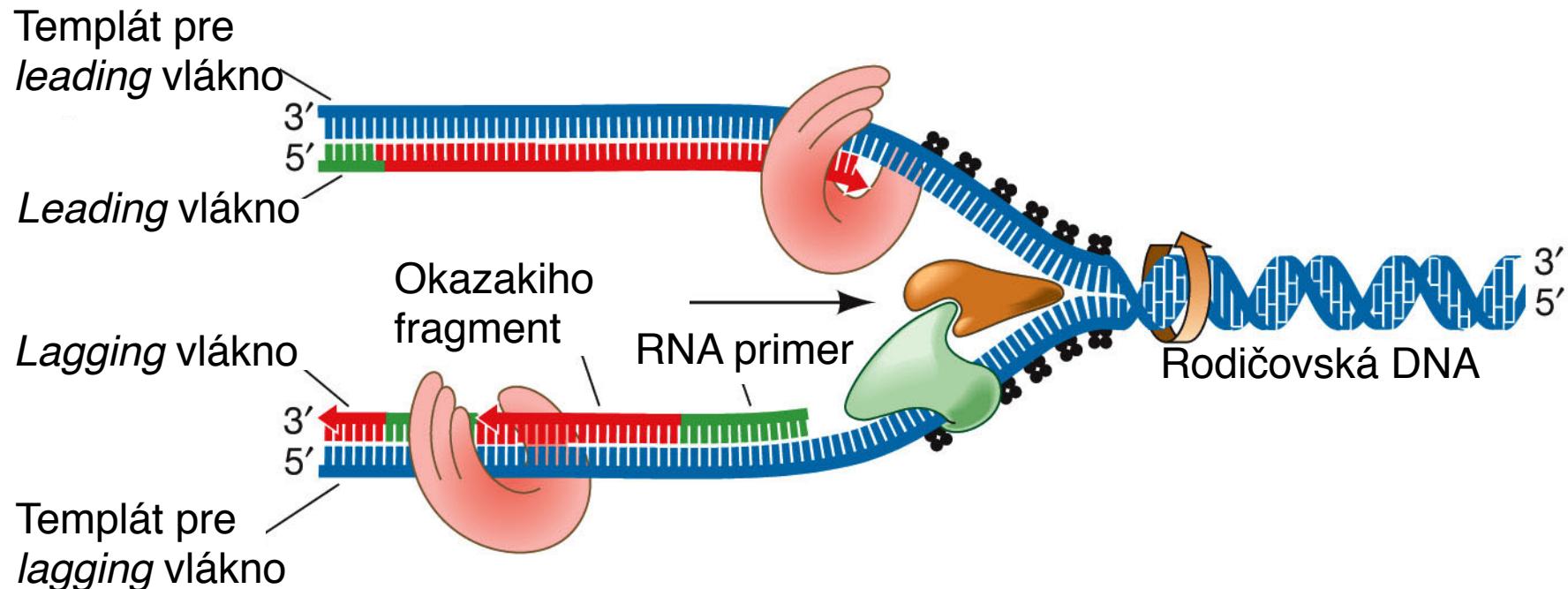
A T C A G T T

↓ new chain form

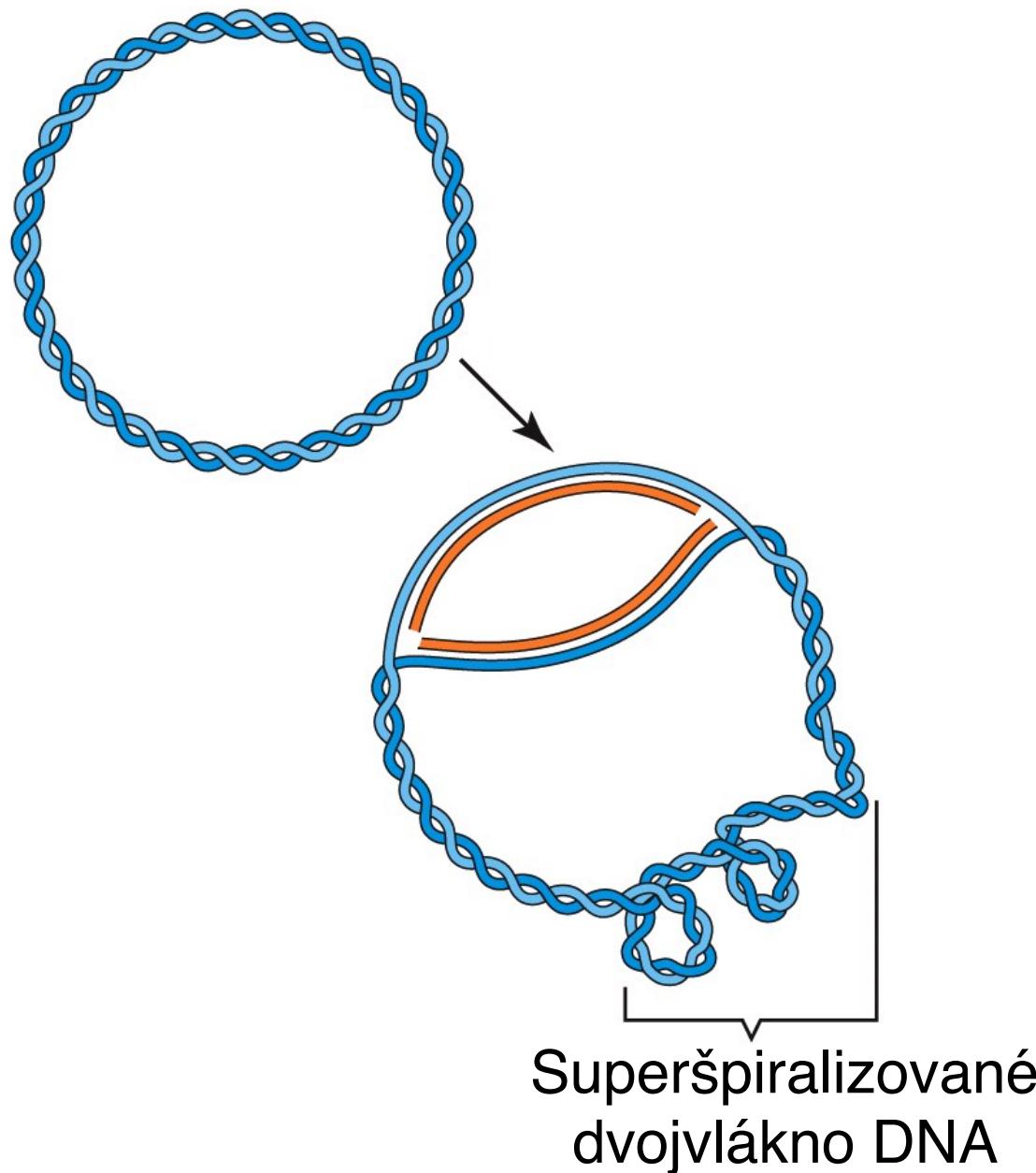
A - T T - A
T - A A - T
C - G G - C
A - T T - A
G - C C - G
T - A A - T
T - A A - T

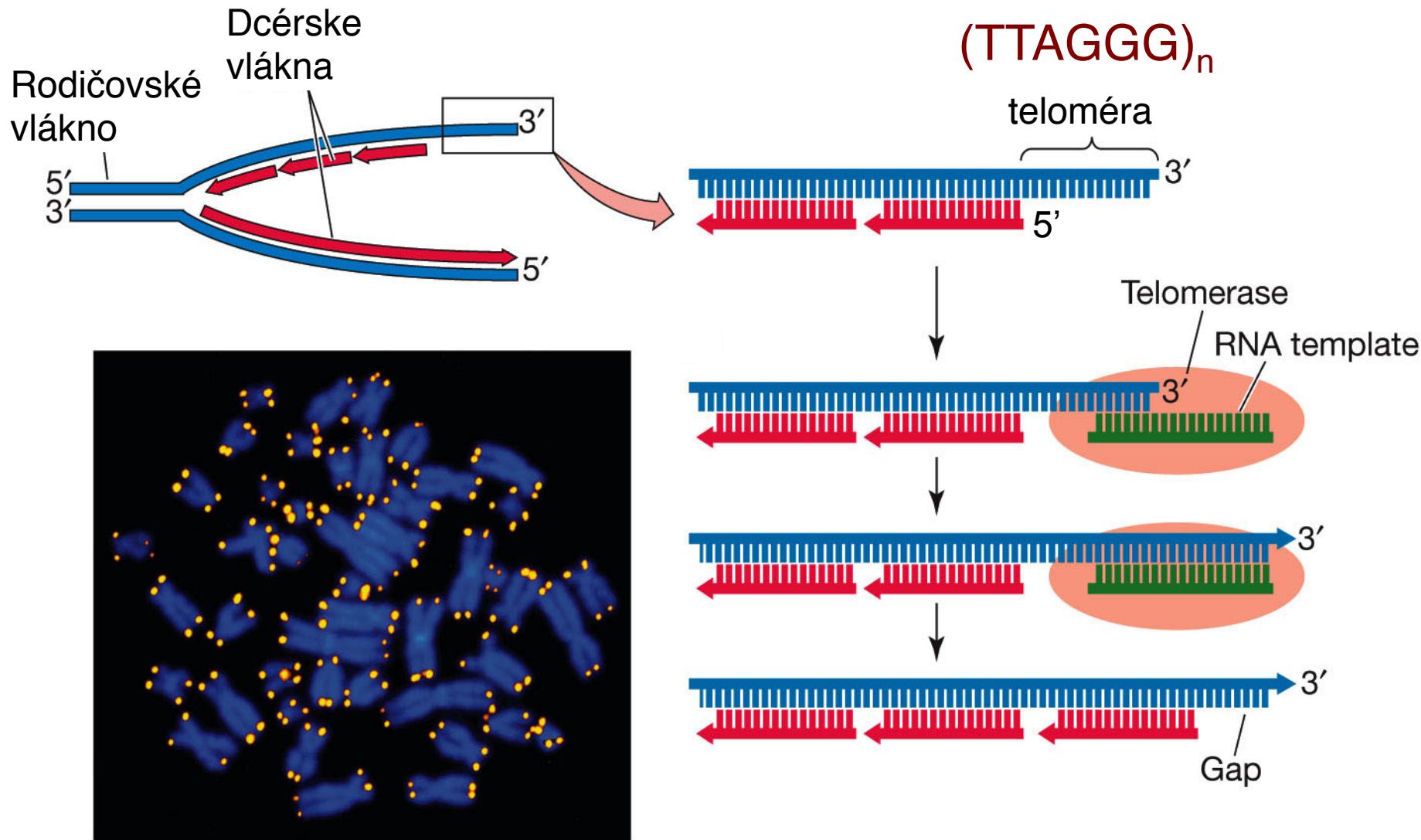
DNA replikácia: SUMÁR

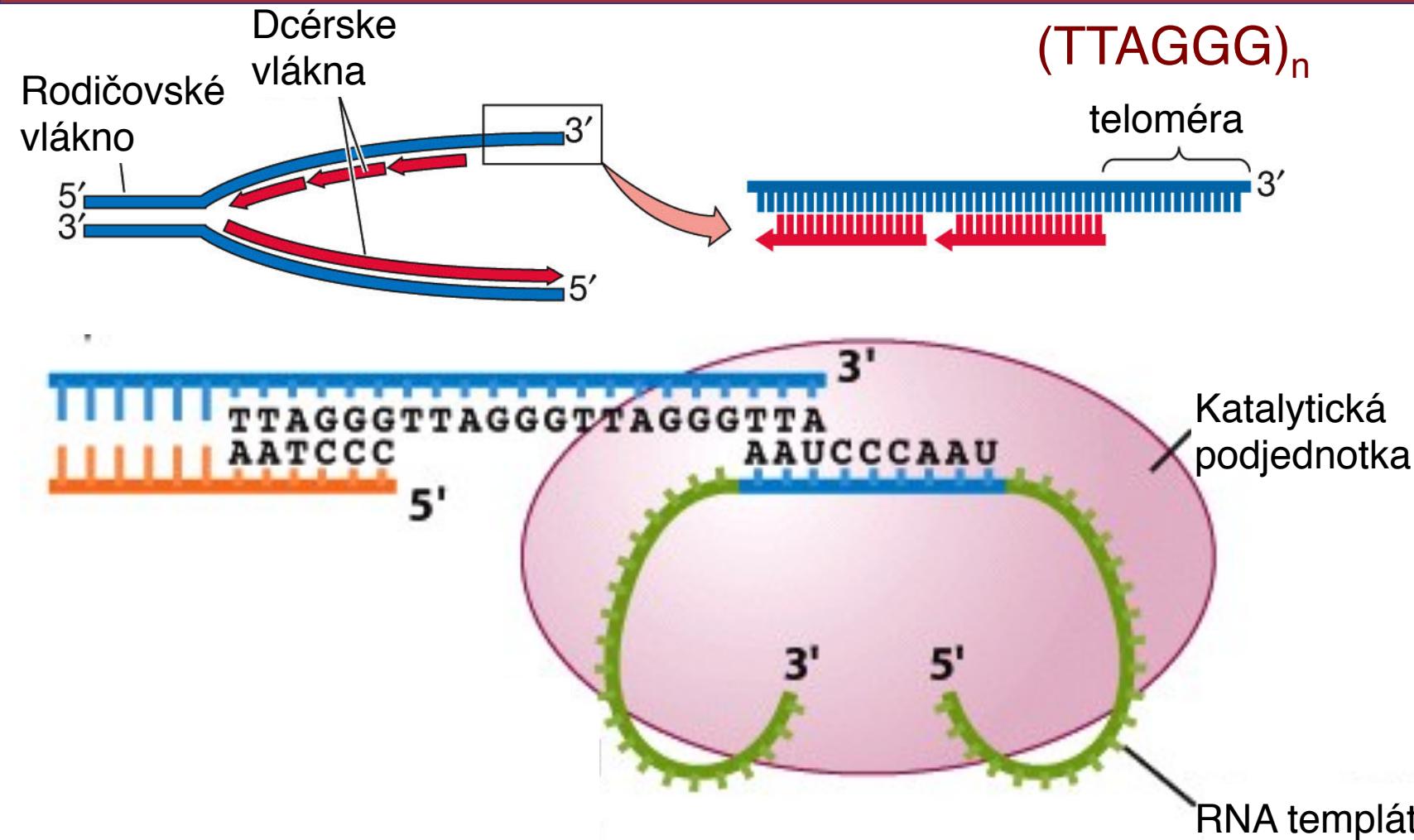
Počas replikácie DNA dochádza k jej superšpiralizácii, ktorá je odstraňovaná prostredníctvom TOPOIZOMERÁZ

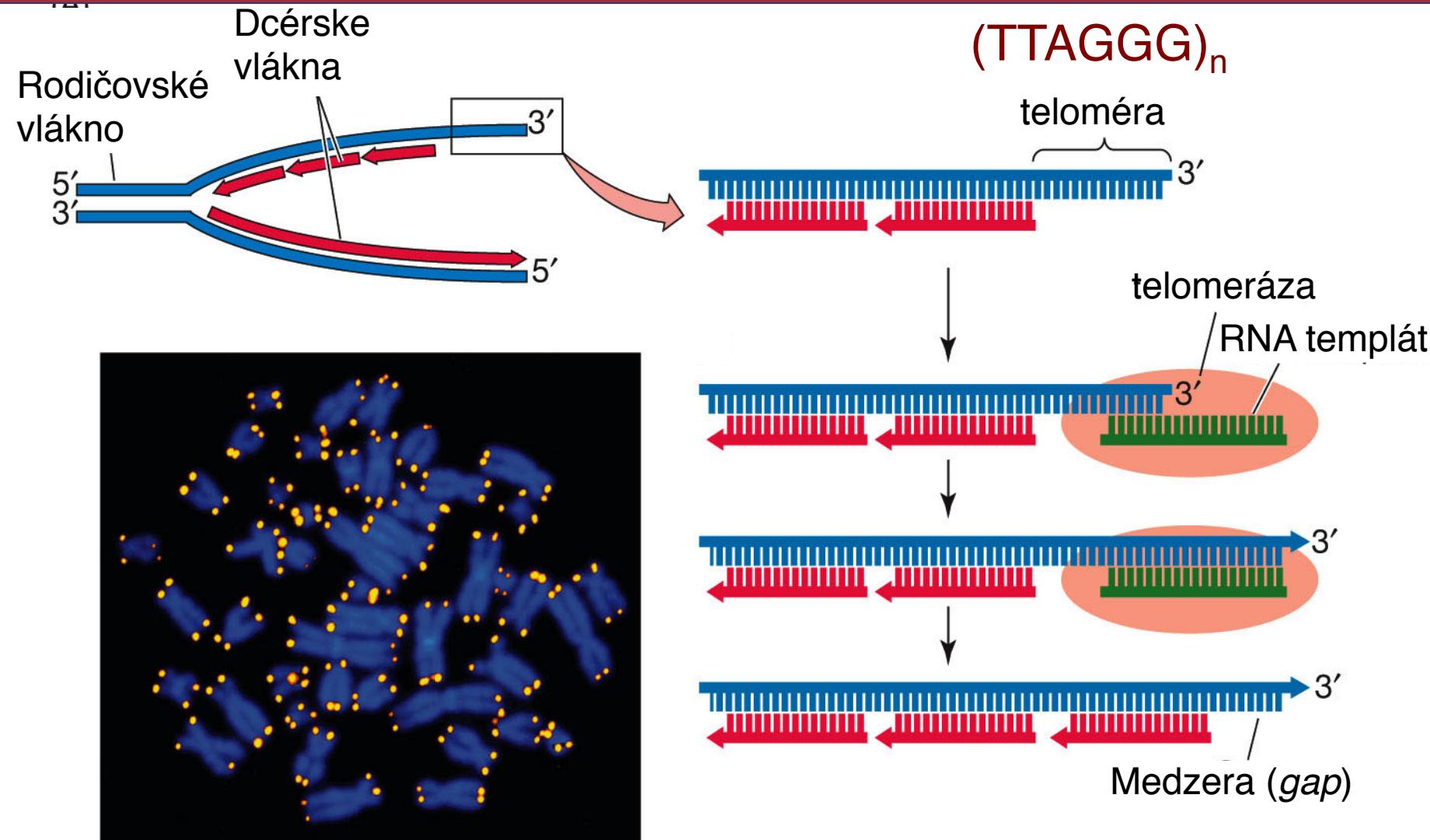
Syntéza lagging (zaostávajúceho) vlákna spôsobuje problém replikácie koncov (telomér) lineárnych molekúl DNA

Konce jadrových chromozómov (teloméry) sú tvorené opakujúcimi sa sekvenciami 5'-TTAGGG-3', ktoré predlžuje enzým telomeráza, zložený z RNA a proteínovej podjednotky

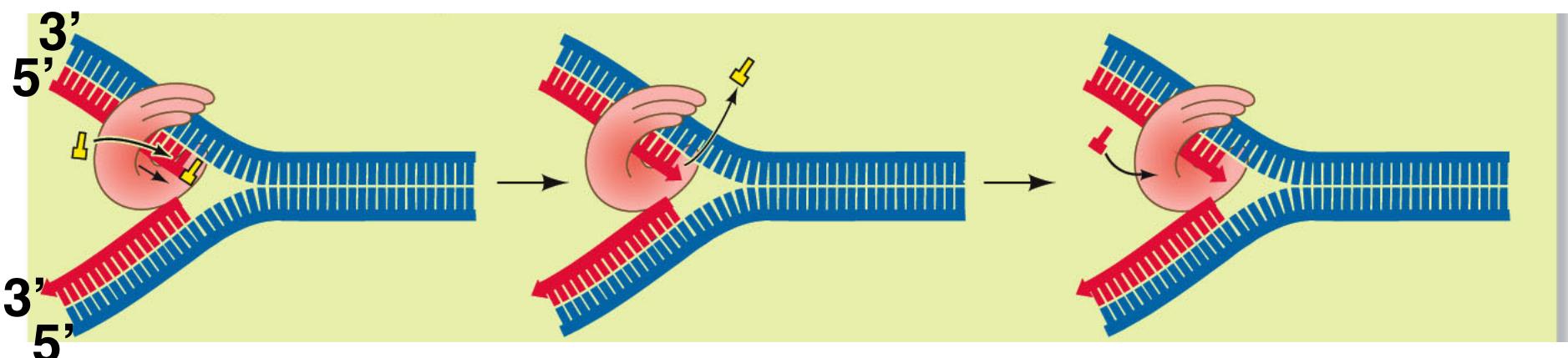

Konce jadrových chromozómov (teloméry) sú tvorené opakujúcimi sa sekvenciami 5'-TTAGGG-3', ktoré predlžuje enzým telomeráza, zložený z RNA a proteínovej podjednotky

DNA polymeráza zarádí na každé 1000-ce miesto chybný nukleotid, bunky v ľudskom tele však majú väčšinou rovnakú DNA. V čom spočíva riešenie tohto paradoxu?

Okrem polymerázovej aktivity majú DNA polymerázy často $5' \rightarrow 3'$ a $3' \rightarrow 5'$ exonukleázovú aktivitu

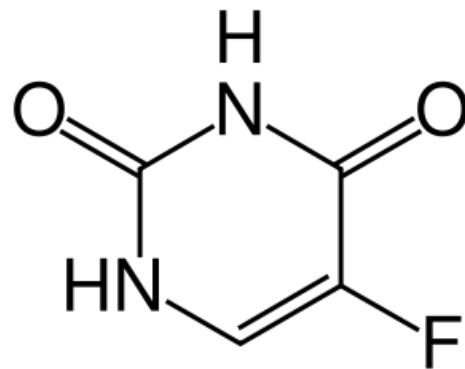
- DNA proofreading
- Mismatch repair
- Excision repair

http://highered.mheducation.com/sites/9834092339/student_view0/chapter14/proofreading_function_of_dna_polymerase.html

http://highered.mheducation.com/sites/9834092339/student_view0/chapter14/methyl-directed_mismatch_repair.html

http://highered.mheducation.com/sites/9834092339/student_view0/chapter14/nucleotide_excision_repair.html

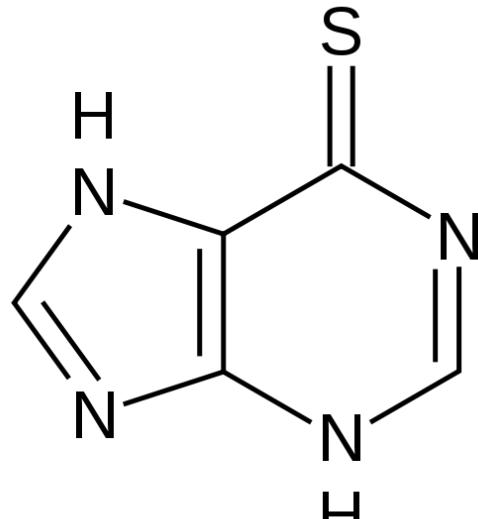
Inhibítory replikácie DNA môžu byť využité v protinádorovej terapii

5-fluorouracil

Inhibítory
syntézy
pyrimidínov

Chemoterapia
kolorektálnych
nádorov

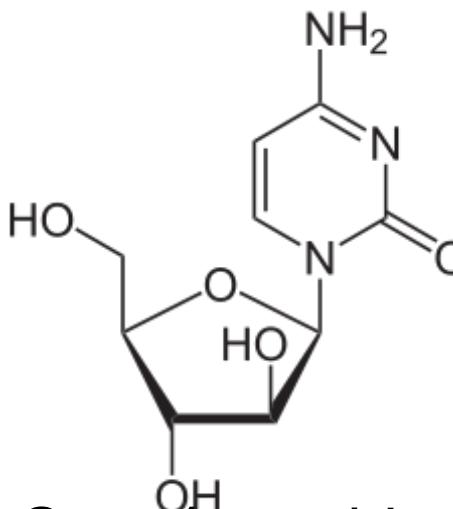

6-mercaptopurín

Inhibítory
syntézy
purínov

Chemoterapia
akútnej leukémie

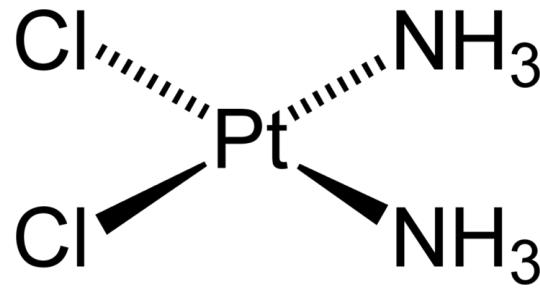
Inhibítory replikácie DNA môžu byť využité v protinádorovej terapii

Cytozín-arabinozid

Analóg
deoxycytidínu;
inhibítorm
elongácie DNA
reťazca

Chemoterapia
akútnej leukémie

Cis-platina

Indukcia tvorby
krížových väzieb
znemožňujúcich
pohyb replikačnej
vidlice

Chemoterapia
rakoviny
semenníkov

Anatómia a funkcia génu

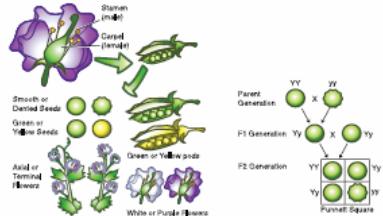
- ▶ Kol'ko génov má človek?
- ▶ Čo je to gén?

- ▶ Vývin koncepcie génu: od funkcie k štruktúre
- ▶ Koncepcia jeden gén-jeden enzym
- ▶ Genetická definícia génu
- ▶ *rII* lokus bakteriofága T4 ako molekulárno-genetický model génu
- ▶ Moderná koncepcia génu

Konceptie génu: do 1940

Gregor Mendel

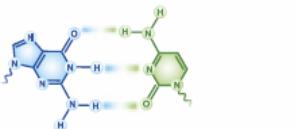

Popis základných genetických zákonov

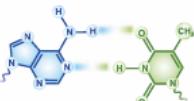
1865

1869

Gén ako diskrétna jednotka dedičnosti

Izolácia DNA
(F. Miescher)

C. Correns
E. Von Tschermak
H. De Vries
genetika

Thomas Morgan

Gény sú lokalizované na chromozómoch

1900

Gén ako definovaný úsek chromozómu

1909 1913 1928

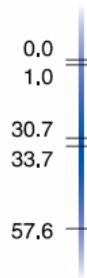
Termín **gén**
(gr. *genesis*,
genos)

Prvá genetická mapa

Griffith objavuje „transformačný princíp“ u baktérií

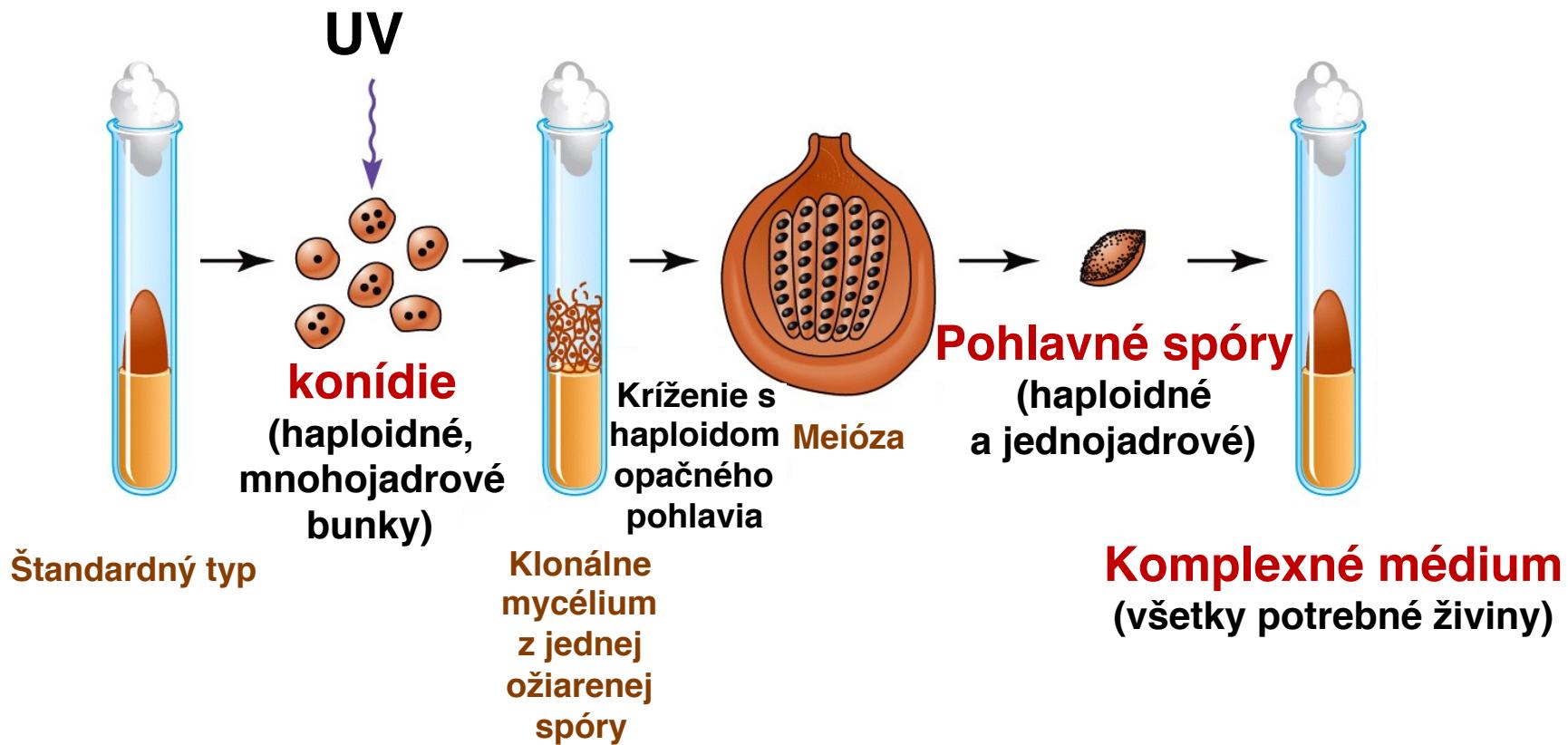
Wilhelm Johannsen

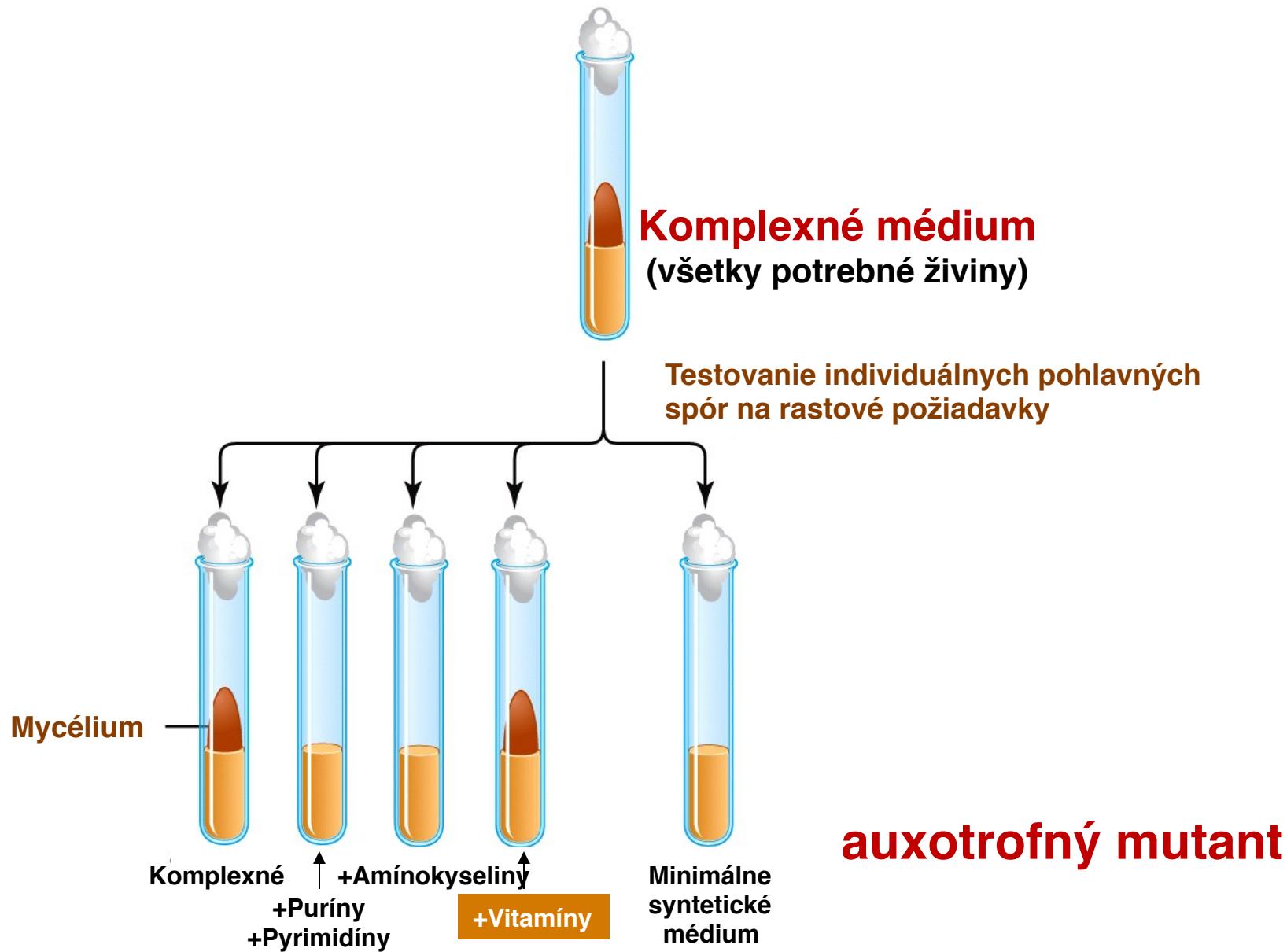
Koncepcia jeden gén-jeden enzým: Experiment Beadla a Tatuma

- ▶ Hypotéza: Biosyntéza esenciálnych metabolitov je pod genetickou kontrolou
- ▶ Ak hypotéza platí, mutácia v génoch zúčastnených v biosyntéze metabolitov bude viest' k tvorbe buniek vyžadujúcich prídavok týchto metabolitov do média
- ▶ *Neurospora crassa* ako modelový organizmus pre testovanie tejto hypotézy

Koncepcia jeden gén-jeden enzým: Experiment Beadla a Tatum

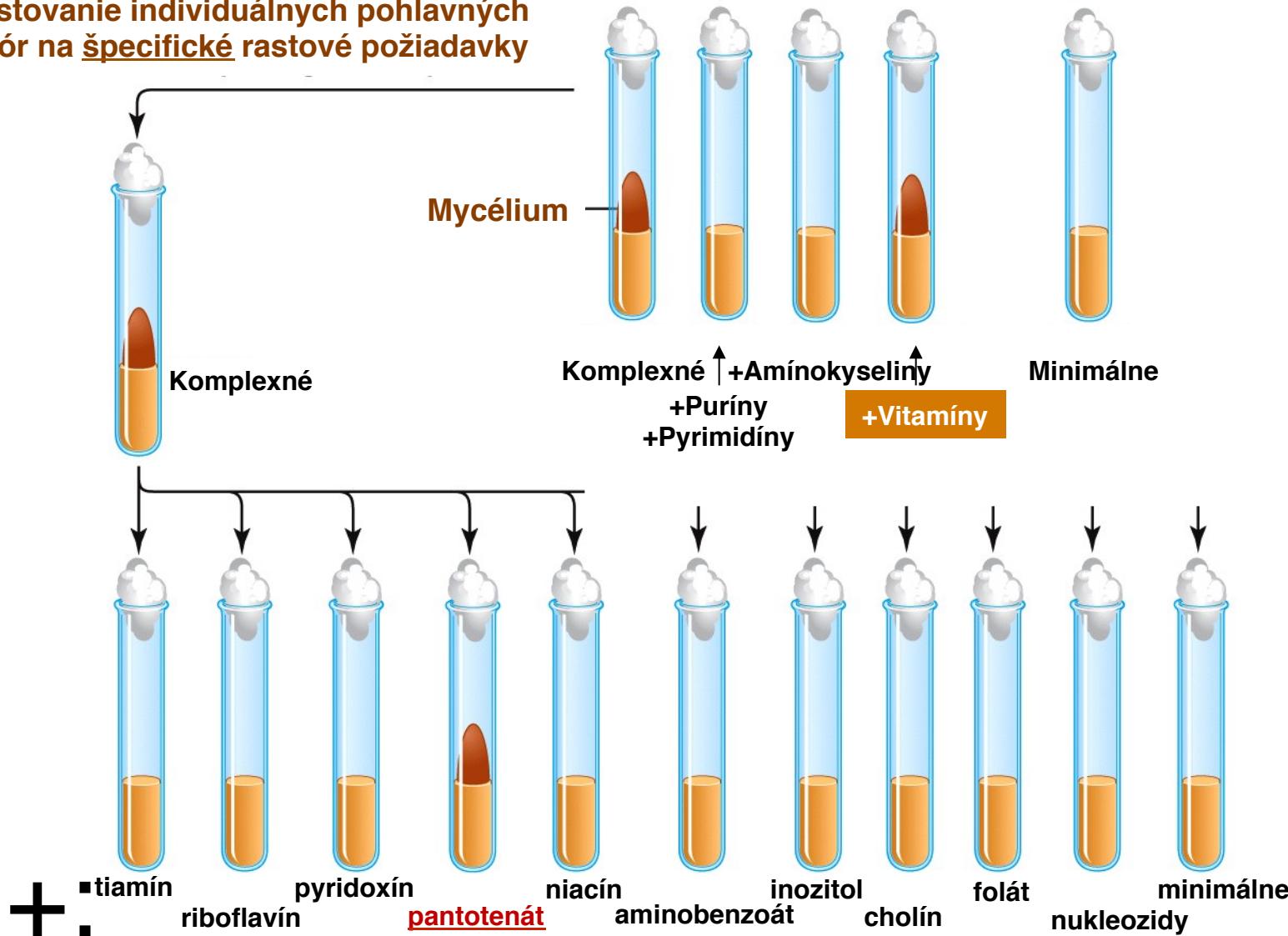

Auxotrofné mutanty nie sú schopné rásť a deliť sa na médiu bez príavku metabolitu, ktorý si mutantná bunka nedokáže sama nasynthetizovať

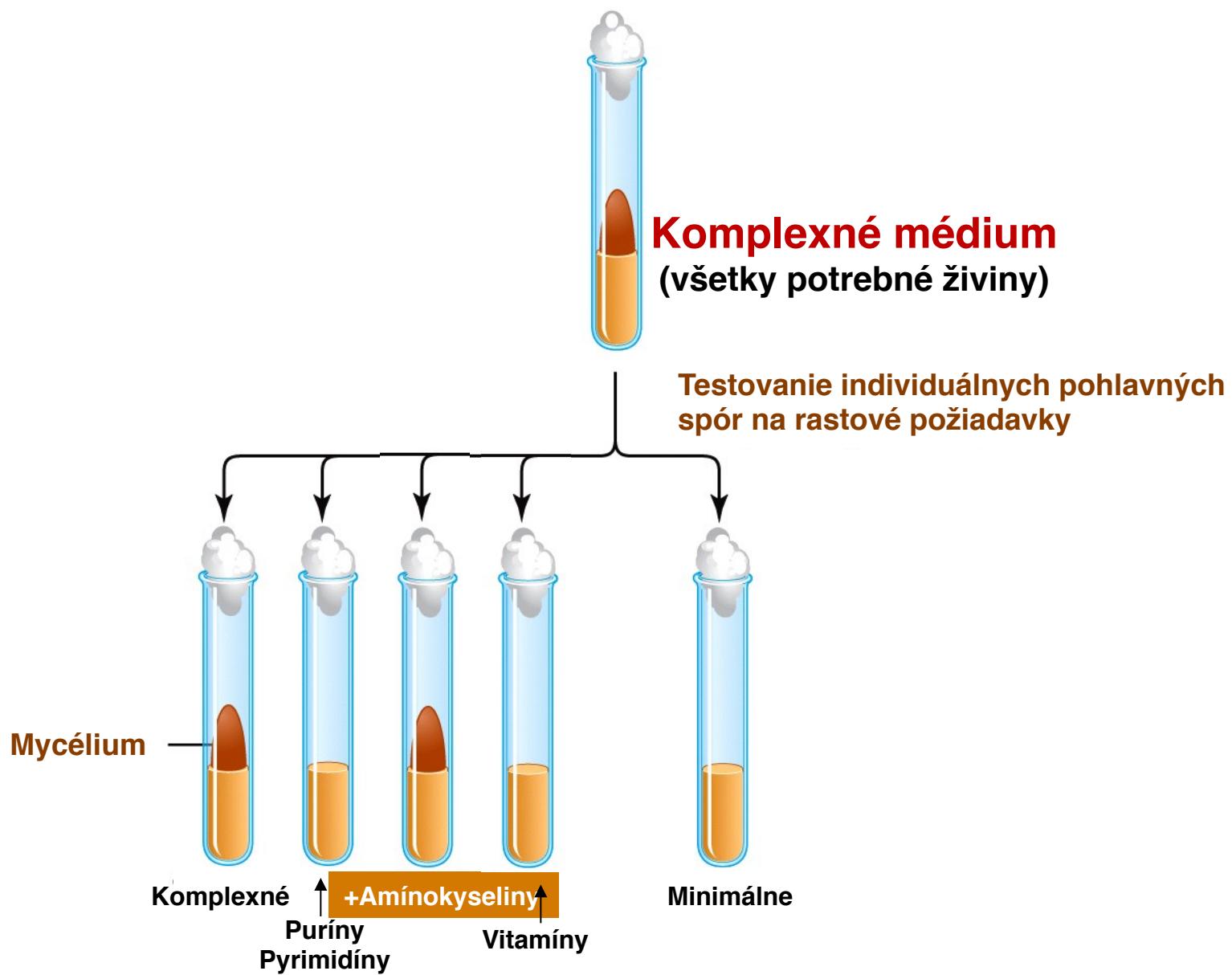

Auxotrofné mutanty nie sú schopné rásť a deliť sa na médiu bez prípadku metabolitu, ktorý si mutantná bunka nedokáže sama nasynthetizovať

Testovanie individuálnych pohlavných spór na specifické rastové požiadavky

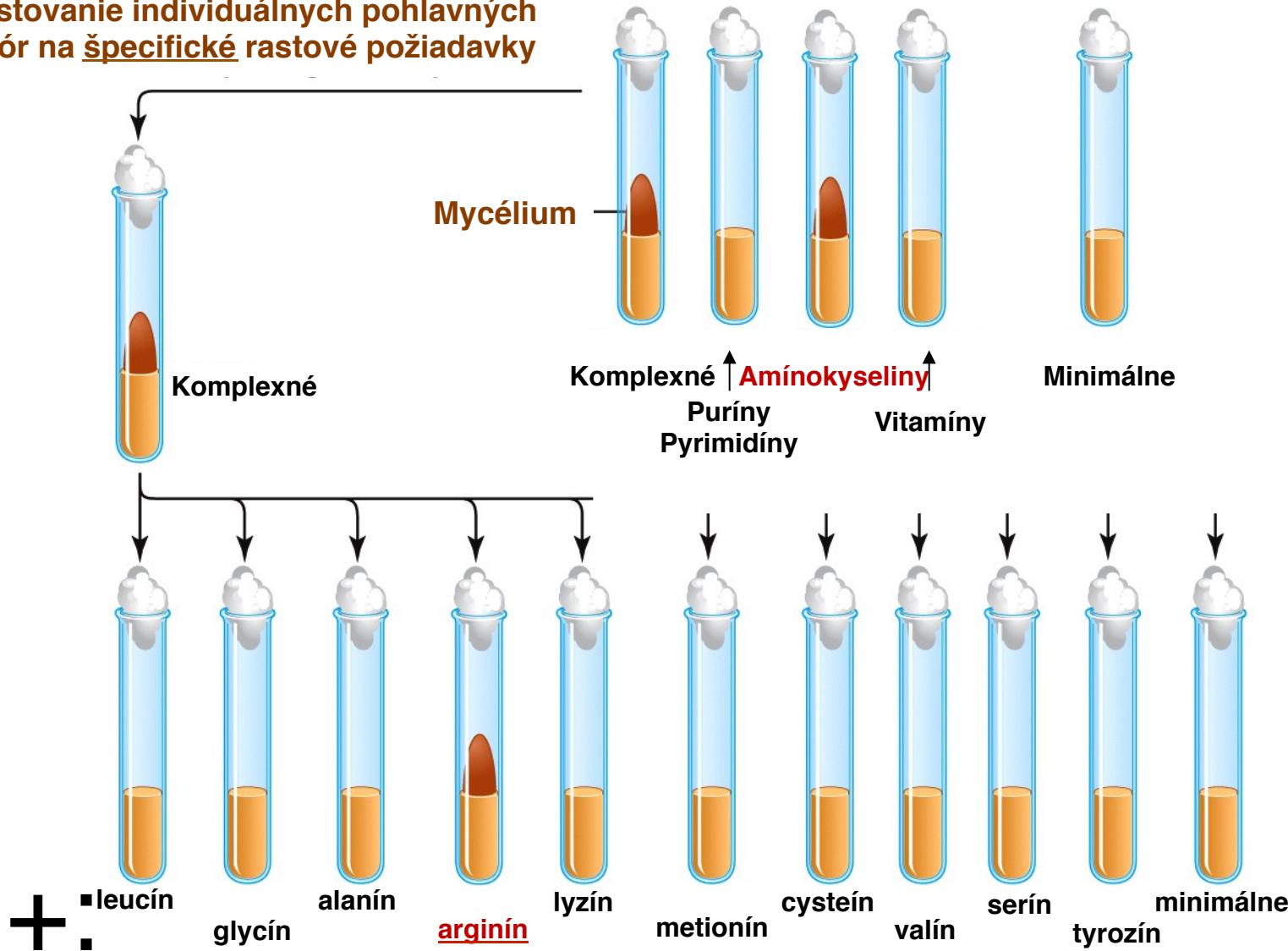

Spektrum auxotrofných mutantov mikroorganizmov nie je limitované iba na bunky neschopné syntetizovať vitamíny

Spektrum auxotrofných mutantov mikroorganizmov nie je limitované iba na bunky neschopné syntetizovať vitamíny

Testovanie individuálnych pohlavných spór na specifické rastové požiadavky

Genetická analýza auxotrofných mutantov umožňuje konštrukciu biochemických dráh – BIOCHEMICKÁ GENETIKA

N-acetylornitín

ornitín

citrulín

arginínsukcinát

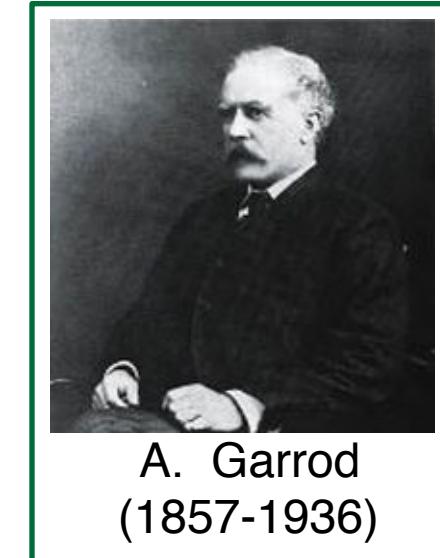
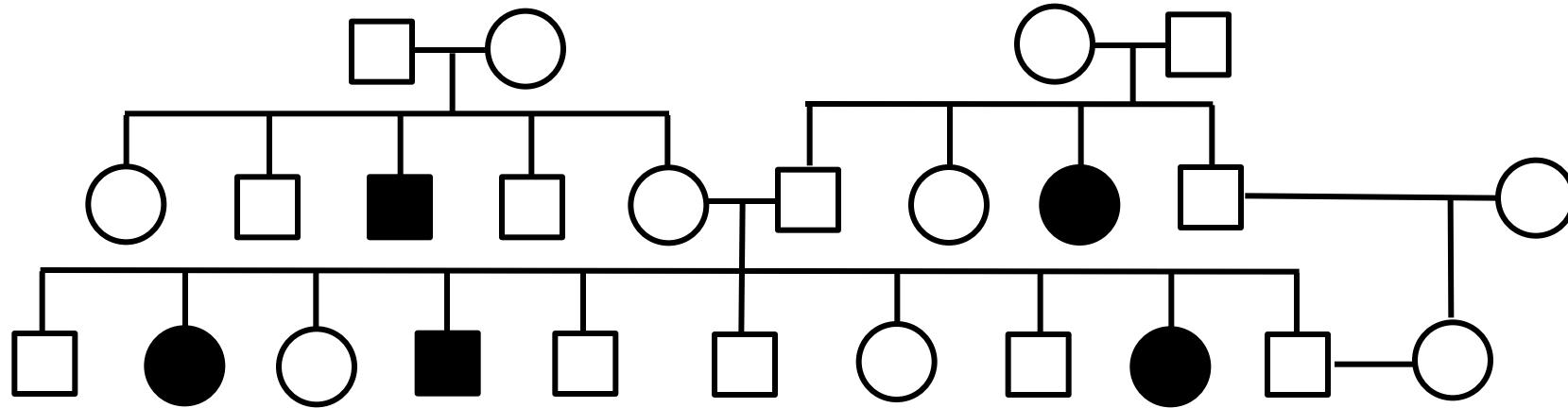

arginín

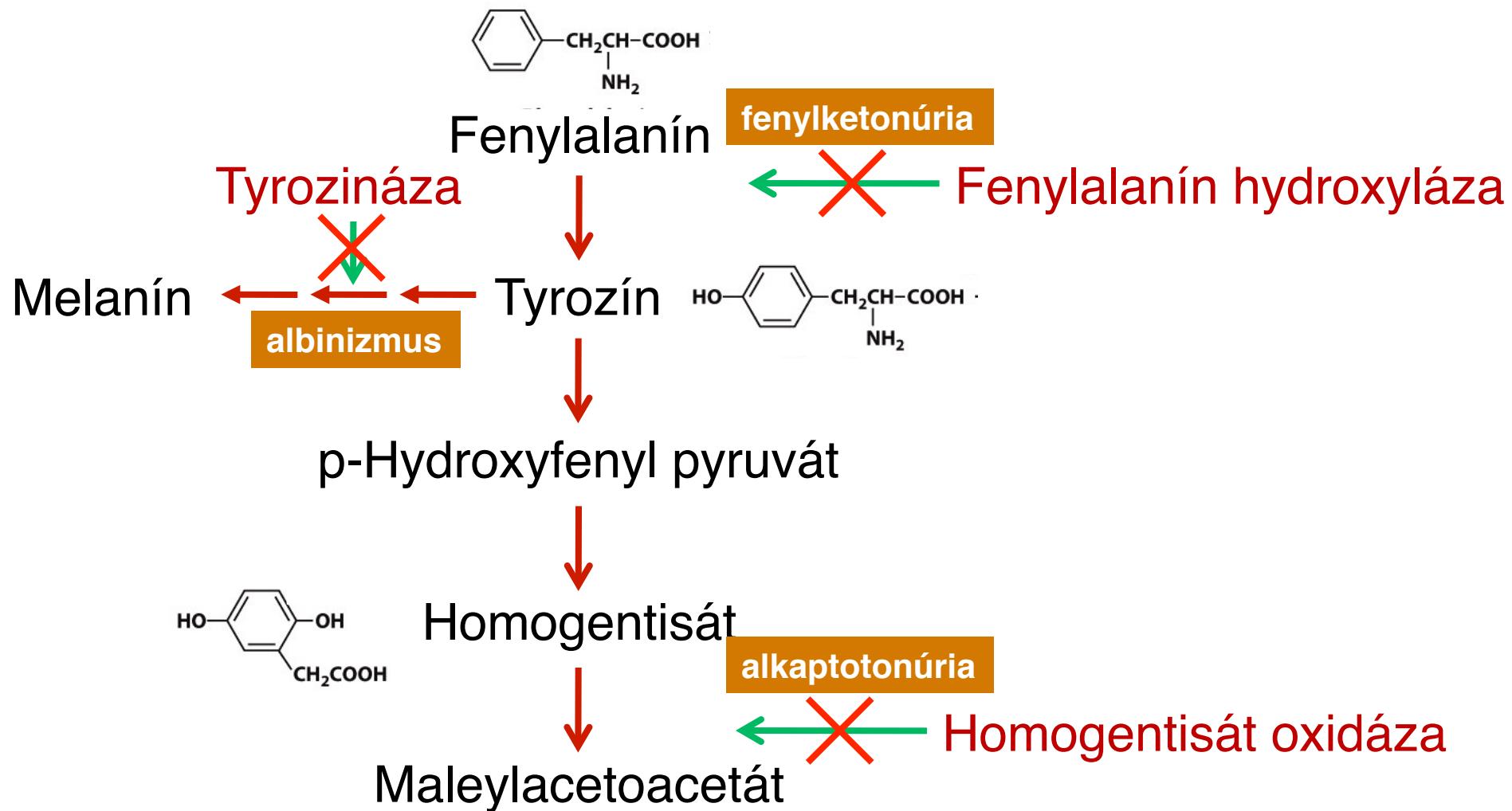
Kmeň	Prídatky do minimálneho média				
	-	ornitín	citrulín	arginín sukcinát	arginín
Štandard	+	+	+	+	+
<i>arg-E</i>	-	+	+	+	+
<i>arg-F</i>	-	-	+	+	+
<i>arg-G</i>	-	-	-	+	+
<i>arg-H</i>	-	-	-	-	+

Poznámka: Toto je správne poradie génov, teda také ako bolo prezentované na prednáške. Ak ste sa nedali pomýliť, je to dôkaz, že tomu rozumiete.

Mutácie v génoch kódujúcich metabolické enzýmy sú časté aj u človeka: alkaptonúria

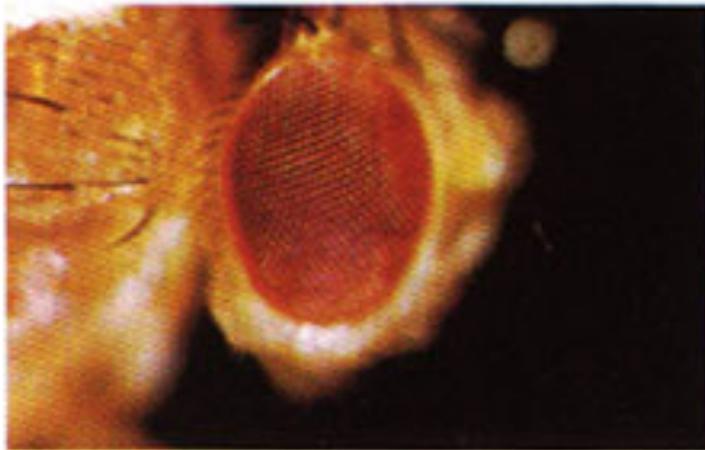
Jeden mutovaný gén – jeden metabolický blok

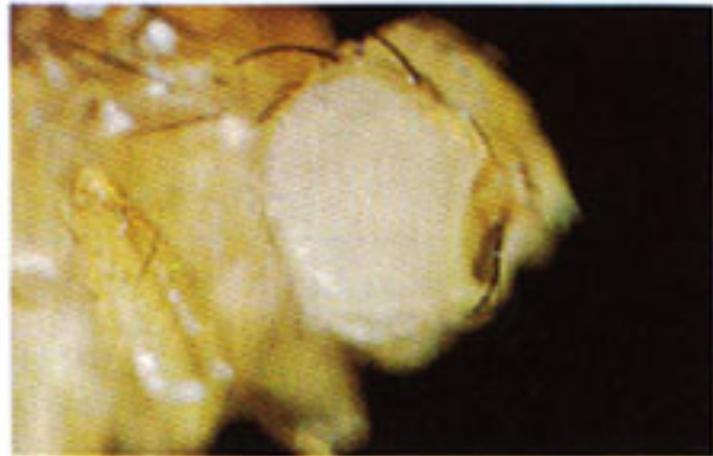
Genetická definícia génu

Komplementačný test ako
nástroj pre definíciu aliel génu

Genetická analýza farby očí u *D. melanogaster*

Štandardný typ
(wild-type)

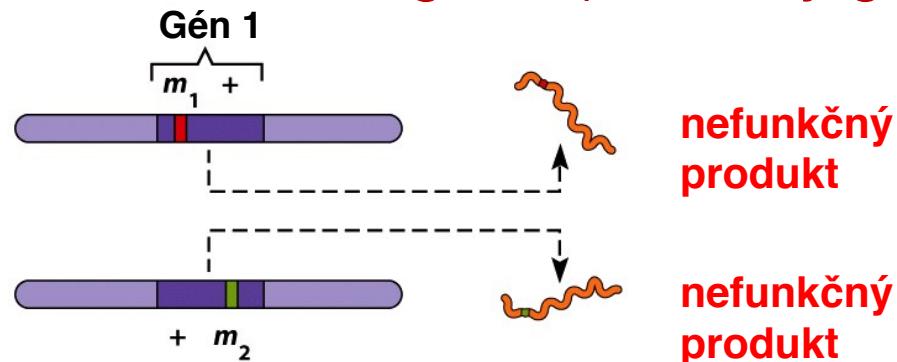

Mutant *white*

Komplementačný test dokáže odlišiť, či mutácie nastali v 1 alebo 2 génoch

2 mutácie v 1 géne (= 2 alely génu)

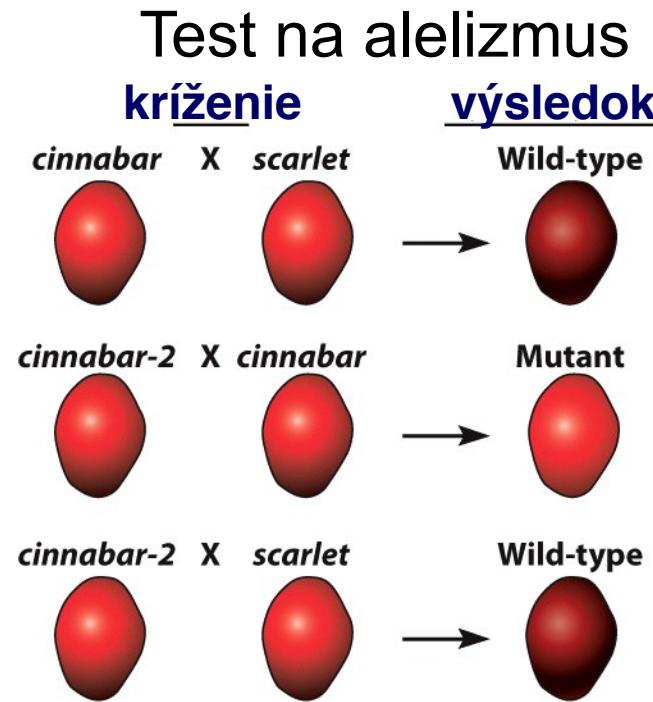
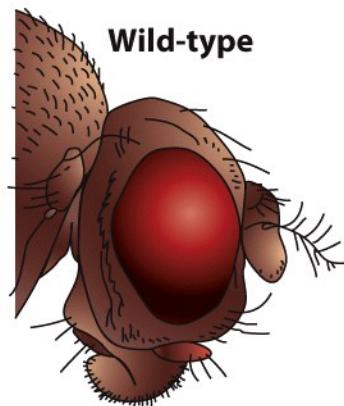
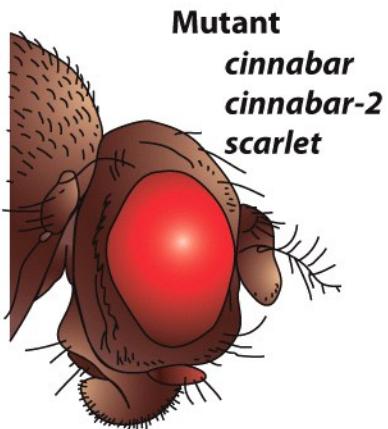
1. kópia homologického chromozómu

2. kópia homologického chromozómu

Mutantný fenotyp

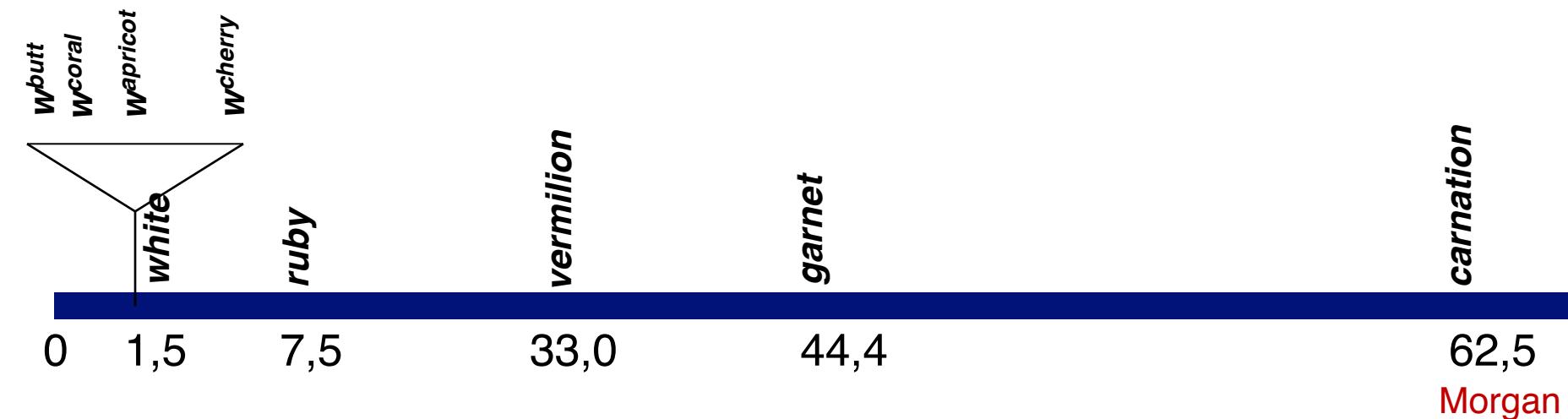
Komplementačný test na funkčný alelizmus recesívnych mutácií

Komplementačný test mutácií

D. melanogaster vedúcich k zmene farby oka

Mutácia	<i>white</i>	<i>garnet</i>	<i>ruby</i>	<i>vermilion</i>	<i>cherry</i>	<i>coral</i>	<i>apricot</i>	<i>buff</i>	<i>carnation</i>
<i>white</i>	-	+	+	+	-	-	-	-	+
<i>garnet</i>	-	+	+	+	+	+	+	+	+
<i>ruby</i>	-	-	+	+	+	+	+	+	+
<i>vermilion</i>	-	-	-	+	+	+	+	+	+
<i>cherry</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	+
<i>coral</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	+
<i>apricot</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	+
<i>buff</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	+
<i>carnation</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-

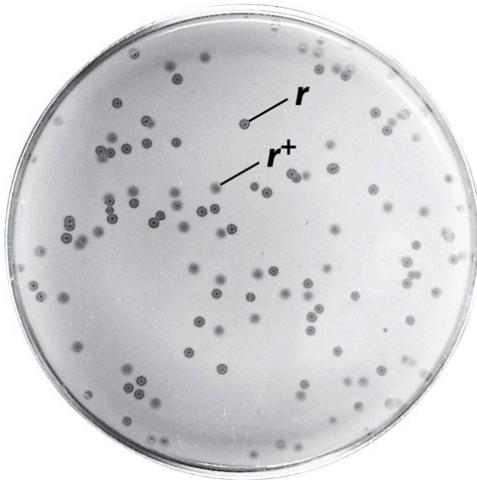
Gény ako korálky na šnúrke? (*beads-on-a-string*)

To by znamenalo, že gén je FUNKČNÁ aj ŠTRUKTÚRNA jednotka, ktorá kontroluje konkrétnu fenotypovú charakteristiku a mala by byť nedeliteľná rekombináciou

Rekombinácia je proces, pri ktorom dochádza k výmene častí chromozómov

rII Lokus bakteriofága T4 ako model intragénovej rekombinácie

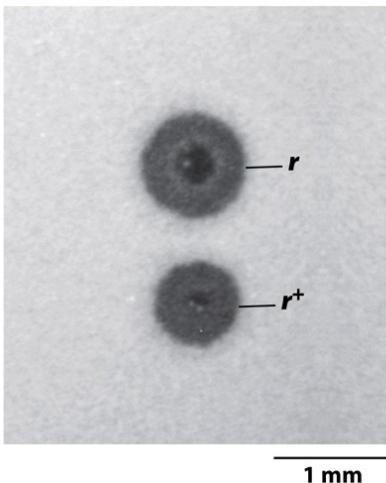
rapid lysis – *r* – mutanty

Zmena morfológie plakov

- Rastú na kmeni *E. coli* B, u ktorých tvoria väčšie (*r*) plaky
- *r* mutanty nerastú na kmeni *E. coli* K12

To umožňuje izoláciu zriedkavých rekombinantov

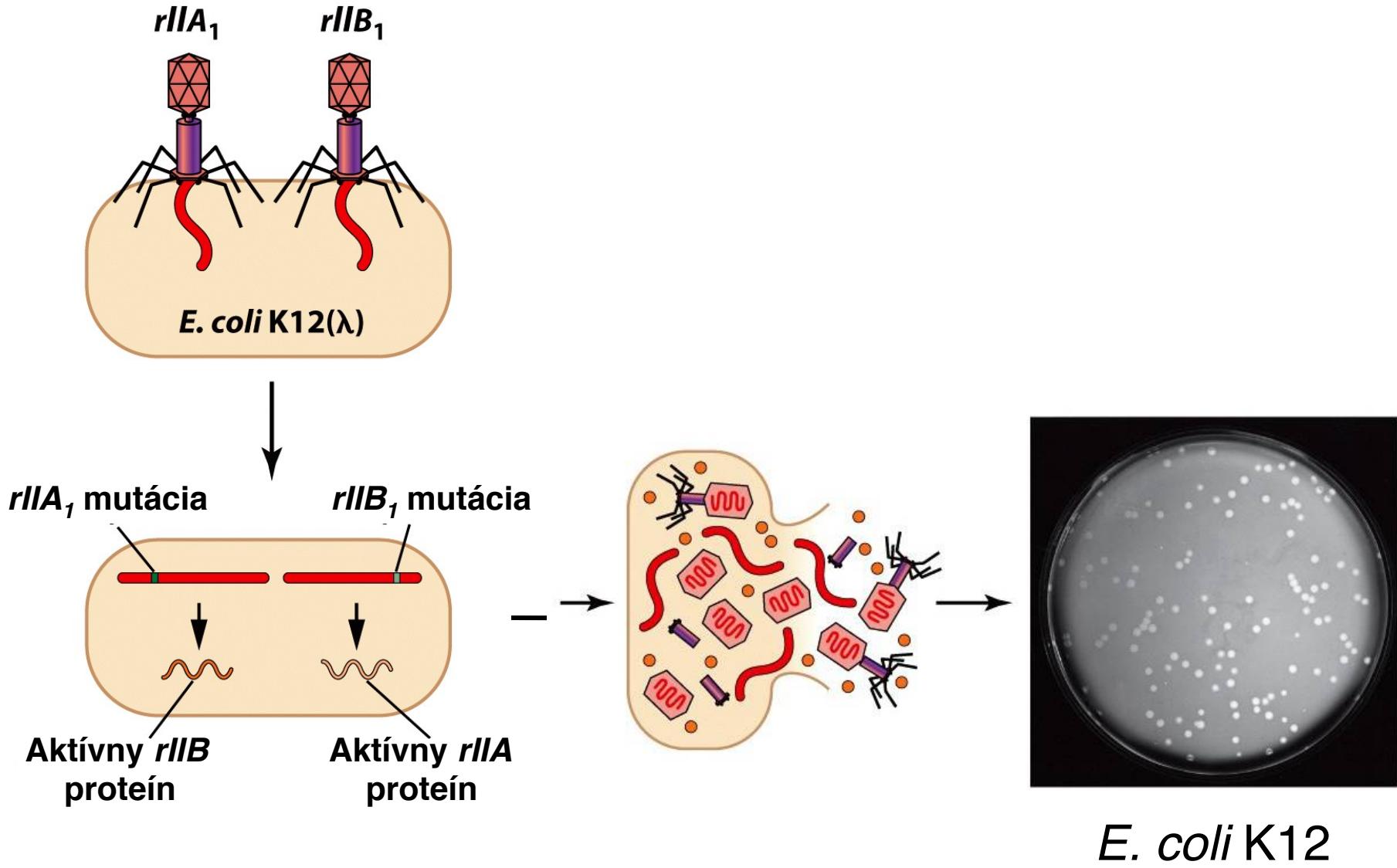

PROC. N. A. S. VOL. 41, 1955 pp. 344–354

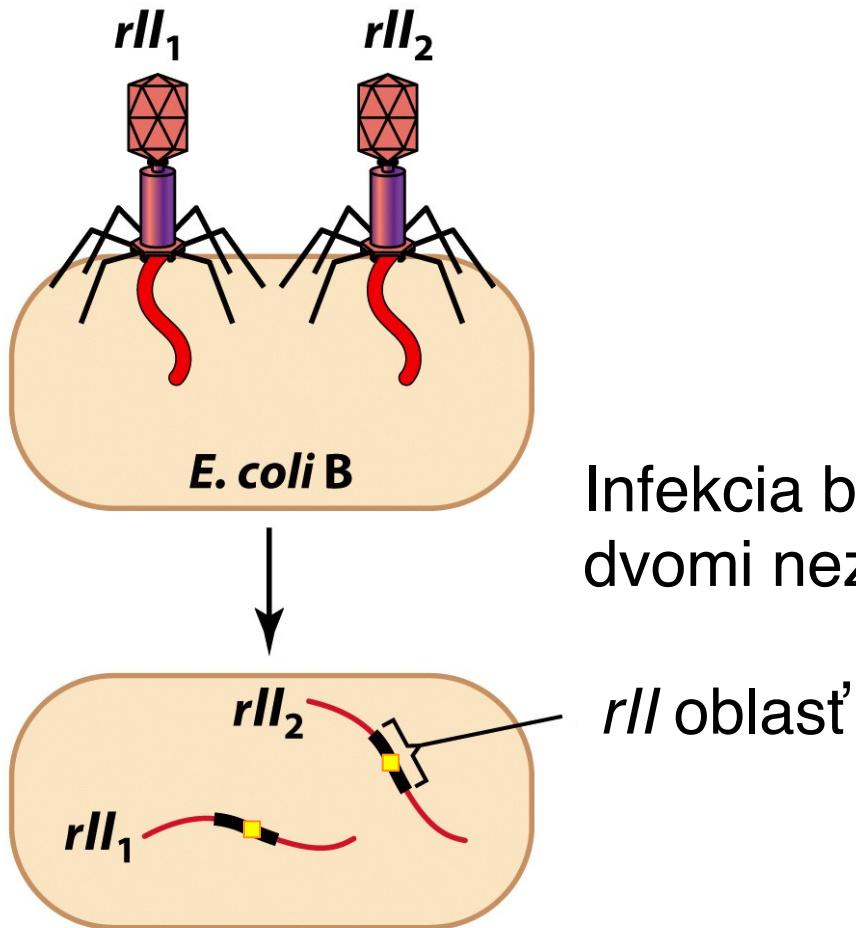
FINE STRUCTURE OF A GENETIC REGION IN BACTERIOPHAGE

BY SEYMOUR BENZER

rII lokus pozostáva z dvoch génov *rIIA* a *rIIB*: Komplementačný test

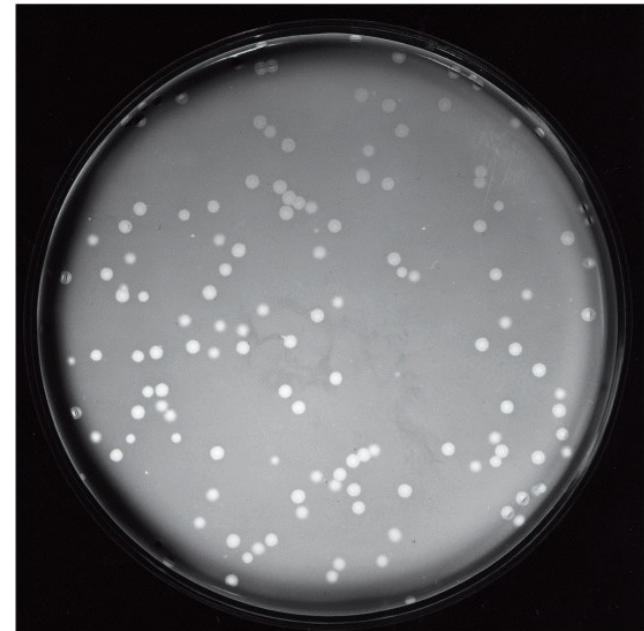
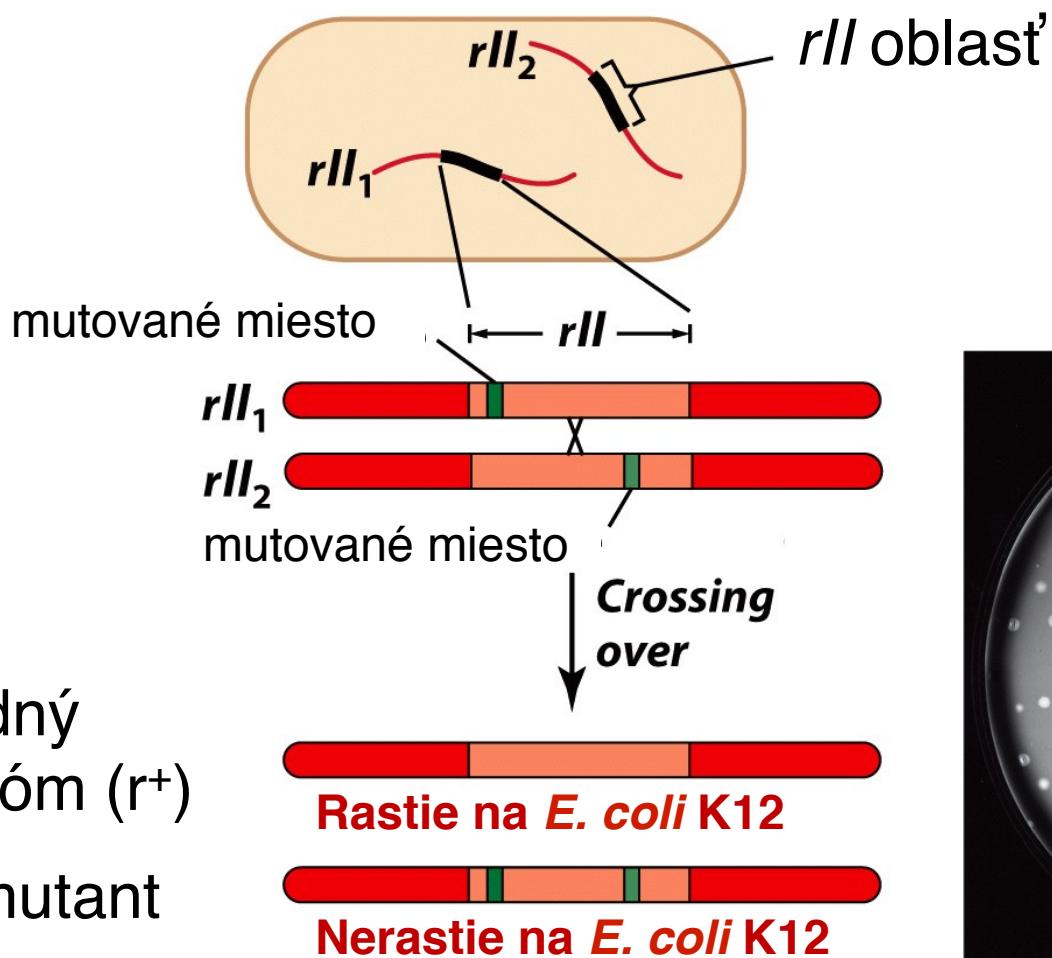

Je možné získať r^+ fágové častice infekciou *E. coli* B fágmi mutantnými v tom istom géne?

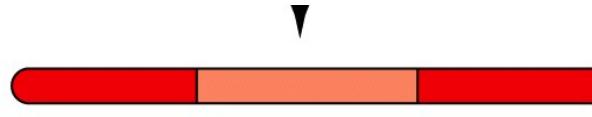
Infekcia buniek kmeňa *E. coli* B dvomi nezávislými *rII* mutatmi

Pokial' sú mutácie lokalizované v rôznych miestach chromozómu, môže medzi nimi dôjsť k rekombinácii

Výpočet rekombinačnej frekvencie

Štandardný
chromozóm (r^+)

Rastie na *E. coli* K12

Dvojitý mutant

Nerastie na *E. coli* K12

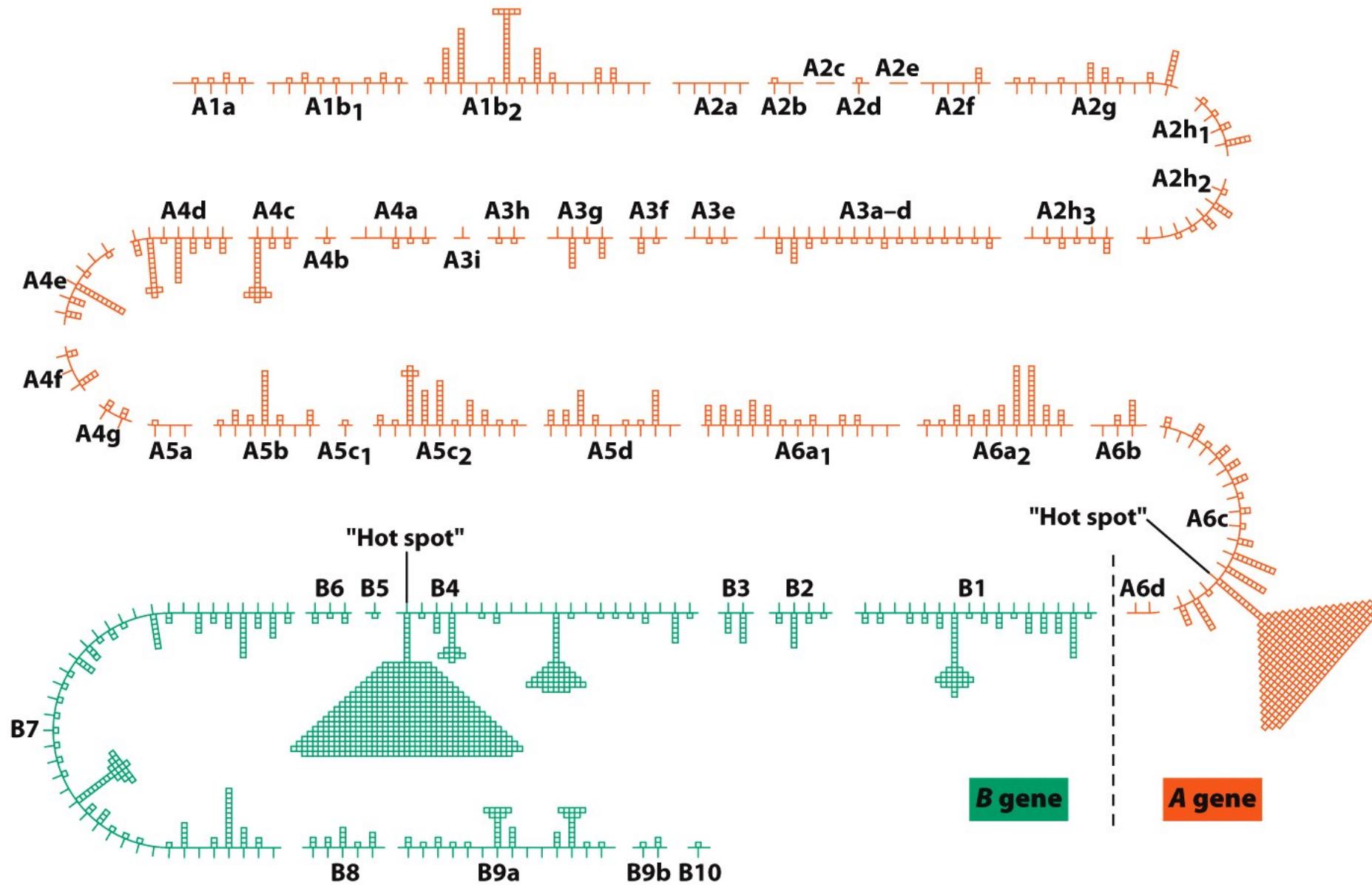
$2 \times \text{počet WT potomstva} \div \text{celkový počet potomstva}$

(určené na základe počtu plakov v kmeni *E. coli* B)

Sumár Benzerových experimentov

- ▶ Najmenšou jednotkou podliehajúcou mutáciu, resp. rekombináciu je 1 pár nukleotidov v DNA

Genetická mapa lokusu *rII* fága T4

Moderná koncepcia génu

- ▶ **Gén je funkčnou jednotkou**, ktorá kontroluje syntézu polypeptidu, alebo RNA
- ▶ **Štruktúrnou jednotkou je pár nukleotidov**, ktorý je najmenšou jednotkou schopnou podliehať mutáciám a rekombináciám.